

נאמר של נייר

סופר אנטישמי ב. מישכנות שאננים * רשת הכוזבים
 הספרותיים... של אהרון מגד * האמן ה. מהפכן שמכר אמנותו
 בנוזידיכיבודים * דן מירון על שלום עליכם

תולעי תרבות

דור דור ואנטישמי

בהתייחסות של „אני איש תרבות העור לם“ הציג משה דור במוסף-התרבות של מעריב תחת הכותרת: „ג'ון אפדייק: המין והמוות — לקראת ביקורו בישראל של מחבר „זוגות נרוץ, שפן“ רשימה שהיא בבחינת שיר-הלל של התגמדות יהודית לעומת אנטישמי, הכותב בצורה חסרת תקדים בסיפרות האמריקאית העכשווית. אפדייק הוא המייצג הבולט ביותר של אנטישמיות תרבותית וואס"פית“.

ג'ון אפדייק מתגורר בימים אלה במיש"כנות שאננים בירושלים כאורח רישימי של קרן ירושלים לתרבות ולאמנות, שנועדה להרים את קרנה התרבותית של הבירה, וכתחליף היא מצליחה לגמד את העיר ואת כבודה.

„בק: ספר“ לפני שנים אחדות פירסם אפדייק ספר תחת הכותרת בק: ספר ** שמשוה דור מקדיש לו במאמרו את שש השורות הבאות: „ברמן שלו בק: ספר נזקק אפדייק לנושא היהודי. גיבור הרומן הוא הסופר הנרי בק, אשר ברומנו ביקש אפדייק, כפי הנראה, לעשות חשבון סאטירי עם הנציגים המפורסמים של הסיפרות האמריקאית-יהודית, שהם כינו חותם בליימחה על חיי היצירה האמנותית של ארה"ב...“ הצגת הספר כ„חשבון סאטירי...“ היא בבחינת הצגת דברים מילולית, שכל קשר בינה לבין

רווח בלי הצלה*, שם הוא כותב על אפדייק:

„...בעוינות שלו כלפי גיבור הספר מקופלת איבה לקולקטיב האתני שלו... הפאטוריה הזאת נכתבה כמתכוון כיר שמאל וכעיסרון גם. מה הניע אותו לכך תוב ספר-בלע פינוני זה?... יצויין ש' האנטישמיות הארסית של אפדייק מת-הרוח, אי-שם לאורך החוט המתוח בין

ג'ון אפדייק מילים יהודיות בלי גסויות

הוצפה גויית (במקור: goy ische brass), מעין מצח-נחשה, לבין הלשוני-נפול-על-לשון של Jeu de Mots (המילה הצרפתית ש„הוראתה מישחק)... אפדייק קלט ידועות מקצועות על-אודות יהודים, דוגם פה, קבלוים שם. האם מסתכמות ידועות אלה בשמיש כמילים יהודיות כמו „שמוק' או „פוי“, האם התופעות ה„ביוי וגיויות“ הידועות לעיתון „דר שטרמר“, האם היהודי הגדול והשוער היהודי הי-שחור והמקורול, הן נכיל הדירתו אל הי-דמות שהוא מחקק?... אפדייק מתאמן לקיים את הנצרות כאקטיאבה... אפדייק מחפש את הגרעין הכריא שבנצרות, כדי למפחו ולהשקות. הגרעין הוא אהבה, והוא נמצא בכנסיה...“

כמה מרגש לראות את המאזוכים יהווי-די בפעולה, את ג'ון אפדייק כאורח קרן ירושלים, ואם היה עדיין חי המשורר הגרי-מני קולבנהייאר **, מן הסתם היתה קרן ירושלים מזמינה אותו להתארח במישכנות שאננים.

משה דור התגמדות

המתרחש בספר זה ולבין עולם הסמלים של אפדייק, מקרי בהחלט. מוטב לצטט קט"ע עם אהדים מתוך סיפרו של חוקר הסיפ"רות היהודית בארצות-הברית, אמנון הררי,

* כינוי אמריקאי לראשוני ותיקי הי לבנים שם, מתוך ראשי-התיבות של: לבנים, אנגלו-סכטים ופרוטסטנטים. ** John updike — „bech: a book“

לומר, ולשון כתיבתו מנותקת לחלוטין מן השפה העיברית העכשווית*.

עשהאל — תמצית: עשהאל הלפרין, בן למושבה גלילית ותיקה, מסגר מעט בשיכלו, אינו מוצא את מקומו בחברה הישראלית. הוא רווי זיכרונות-ילדות דלי-לים (ומאד מזוייפים ולא-אמינים), תוך שהוא מיטלטל בין ההווה האפור לבין היותיו. אמו רודה בו, ידידותיו רודות בו, וערכיה המזוייפים של ארץ-ישראל שמעולם לא היתה בנמצא — מלבד מאשר בספריו של מגד — גם הם רודים בו. הוא עובד בלישכה המרכזית לסטטיסטיקה. עשהאל הוא דמות דהוייה, המתוארת ב-לשון רדודה ובמיבנה סיפורי משומש. עשהאל הוא נפל סיפורי, של גיבור מגד-ישנות ה-50' שהמתבר, מסיבות השמו-רות עימו, הצעיר אותו ושתלו בשנות ה-70', כדמות חד-מדית המרוקנת מכל תוכן.

ראיון + בישורת: כמו מיפעלים כושלים רבים המשקיעים מאמץ מירבי ב-פירסום מוצריהם הפגומים, טרם אהרון מגד במכירת עשהאל עם צאת הספר ל-חניות. בין השאר העניק ראיון לכתבת מעריב, תחת הכותרת היומרגית והמטעה „ארץ-ישראל היפה באמת, קיימת היום רק בסיפורות“. במבוא לראיון טרחה מגד ליצור דימוי חדש ונאייוו לעצמו, דימוי שיהלום את רוח התקופה, והמראיינת אכן כותבת עליו: „בנעוריו התחנך מגד כתנו-עת, המהנות העולים, תנועה שבה העריכו דווקא אנשים הפסניים, בעלי ספקות והת-לכבויות נפשיות**“.

דוגמה ל„ספיקות והתלכבויות נפשיות“ כאלה אפשר למצוא ברשימה רבת בשורה, שאותה חיבר מגד בתוקף היותו פוליטרק סיפורי מרכזי של אחדות העבודה במשא מס' 1, מיום 19.7.51, שם כתב הנחיות לפקודיו הסיפורתיים: „בהיותנו אנשי תנועה של שיתור לאומי והברתי, הננו חלק ממערכה אנושית המקיפה את העור-לם כולו להפיכת המישטר הקיים, להקמת הכרה קומוניסטית. ועל כן, שילוב גורלנו כאן עם גורל הקוריאני הלוחם, הסיני המשוחרר, והבישי הנדכא...“ במילים אחרות, ה„ספיקות והתלכבויות“ של מגד, הן מילים שהוא נוטה להשתמש בהן כזיקית.

הביקורת קוטלת: לפני כשנתיים כתב המבקר דן מירון על מגד, שהוא „פורש את רשת הכוזבים הסיפורתיים שלו על פני תחומים נרחבים ורחוקים...“, „ביקורת השפכה — ובצדק — את כתי-בתו של מגד, טרף קל למבקרים. ראשון המבקרים את עשהאל היה אהוד בן-עזר, שקבל ברשימתו בדבר על הדימיון הרב בין גיבוריו של מגד לבין גיבוריו של א.ב. יהושע. בן-עזר המחיש, בין השאר, את חולשתו של מגד כסופר, בקביעה: „למולו של עשהאל, אין הנזק שנגרם לו עקב התאונות למיניהן מפריע לו לקבלת רישיון-נהיגה, וכן לנהיגה אינטסיווית כ-מכונית, כל אימת שהמספר (מגד) צריך „הודחוחו של תלמאל עלומי“, כתב ב-מערב: „ויאלו כ,עשהאל, הגזמותיו של

* בין המילים שמגד משזר בספרו החדש, במלאכותיות, כתחליף לניתוקו מ-הלשון התיקנית של היום, מצויות: מצמר... הדיבור הצלצוני... משתחצפת... נפש מוזצנית... מזרחות... עלומית... משרשפת... כשג... מתחפר... קשבנית... והשתופפת להחריא... כחוצאה מהתלכבויותיו הנפשיות וספקותיו, בימי מילחמת-העולם השנייה, בין הפלמ"ח לצבא הבריטי, הפך מגד, באותם ימים הרי-סנסה, פונקציונר של סיו-עת לאחדות העבודה (סיעה ב') במפא"י.

לו במקום כלשהו כמרוצת העלילה...“ ועל הפתרון הסיפורי ה„קל“ של כתיבה בגוף-ראשון, מוסיף בן-עזר: „ויאלו היה עשהאל אכן, כותב את הספר, ודאי לא היה יוצא מתוכנו בלי-כך...“ את בשורתו של מגד מתמצת בן-עזר בכך שאם נקבל אותה, „היה עלינו לפרק את האוניבר-סיטאות ומכוון-וייצמן ובתי-החולים המו-רדניים וצה"ל, וכל התשתית התעשייתית המודרנית של ישראל, ורוב עריה...“ במוסף הסיפורי של הארץ כתבה על עשהאל רחל שקלובסקי: „המיקצועיות של מגד אינה מלווה השראה... (הספר) בלתי-מעניין ובלתי-רלוואנטי. אין בו שום מסר ייחודי וסוחף, ומגד שני אין בו ני-סויים צורניים והנשה מקורית של מסרים מוכרים. לכן הוא אינו משאיר שום חותם בלב הקורא, העשוי לשכוח אותו מייד עם תום הקריאה... מגד אומר דברים נדו-שים, בצורה נדושה... אנו מוצאים דלות דומה בספרים אחרים שלו. גם המיקצוי-עות של מגד עשויה להרתע, מטום שי היא מוגבלת לפרקים פשוטים וגלויים ל-עין... התוצאה היא רומן מלאכותי, סיני-טפי, חסר רגש אמיתי... לאלה המחפשים בסיפרות חווייה ומשמעותית יותר, אומר: — לא זה הספר...“ מבקר רחמן יותר, התלוי בענפי דורו של מגד, הוא יוסף אורן, שברשימתו

אהרון מגד שני סוגי נייר

המספר כה כבדות שאין כבודה של ההמי-חשה לשאתו. וכך קורם הסיפור תחת עומ-סה של המגמה... כובד העומס האיריא, הסאטירי, שנתכוון אליו הרומן, עשהאל, קובר תחתיו את הסיפור. המנחך הופך, כשל כך, מגוחך... שיוויון המרחק, העדר החמימות האנושית, מונע מהקורא הודעות עם ניבוריו (של מגד)... ליקויו העיקרי של „עשהאל“, שנחרך כאפיה הפורה: שהום לכאורה מבחון, אך עורו בצקי למדי מכפנים...“ הערכות הביקורת הסיפורותית.

מגיב מגד: לא מקובל שסופר אי-כותי מגיב על ביקורת, ועל אחת כמה וכמה על ביקורת קטלנית. סופר הוא סו-פר — ומבקר הוא מבקר. אלא שלאור הביקורת הגיל החליט אהרון מגד לדלג מעל לגדר הזאת. מאחר שבראיון שלא ניכפה עליו להעניק, עם צאת סיפרו ל-שוק, הוא רמו שכתבתו היא אלגוריה על המתרחש בחברה הישראלית. הרי מוכן

ספרים

„משתחצפת“

תמונת רקע: אהרון מגד, סופר עיברי בולט בשנות ה-50' ועסק-תרבות בכיר מזה חיי דור, מזכיר כתיבתו את שכתוב ב.בבא בתרא': „שכיב מרע שכתב כל נכסיו...“ מזה שנים אין למגד מה

* אמנון הררי, „רווח בלי הצלה“, הוצאת „ספריית אופקים — עס'עובד“, 197 עמודים (כריכה רכה). ** משורר-החצר של אדולף היטלר.